

OSMANLI DÖNEMİ SERVET EŞİTSİZLİĞİNİN/ADALETSİZLİĞİNİN TESPİTİNDE TEREKE KAYITLARININ İHTİVA ETTİĞİ ÖNEM*

The Significance of Probate Records in Identifying Wealth Inequality/Injustice During the Ottoman Period

Ahmet GÜLENÇ**

Özet

Tereke, İslam hukukuna göre vefat eden şahısların hayatta iken tasarruflarında bulunan menkûl-gayrimenkûl her türlü mal ve eşyaya verilen isimdir. Vefat eden şahsın, varislerinin tereke taksimi noktasında mahkemeye başvurmalarıyla terekenin kaydı gerçekleşmekteydi. Böylelikle Osmanlı idaresi altında olan hemen hemen tüm yerleşim birimlerine ait tereke kayıtları meydana gelmiştir. Farklı dönem ve yerleşim birimlerine ait tereke defterleri, Osmanlı şehir tarihi çalışmalarının birincil kaynakları arasındadır. Tereke defterlerinde yer alan veriler, şehirlerin sosyal, iktisadi, kültürel, dini, onomastik, demografi, hukuki vb. daha birçok araştırma alanına kaynaklık etmektedir. Son zamanlarda defterlerde yer alan veriler, bazı analizlere tabi tutulmaya başlanmıştır. Özellikle Osmanlı toplumunda ailenin yapısı, servetin dağılımı ve servetin sosyal yapıya etkisi yapılan analizlerle daha genel geçer bir kabul görmeye başlamıştır. Çalışmada, servet dağılım eşitsizliğini tespit

* Bu çalışma, yazarın 7. Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresinde (1-3 Kasım 2024) sunduğu "Osmanlı Şehir Tarihi Araştırmalarında Tereke Defterlerinin İhtiva Ettiği Öneme Dair Yeni Yaklaşımlar" isimli özet bildirisinden türetilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Tarih Bölümü, ahmetgulenc@trabzon.edu.tr. ORCID: 0000-0003-1626-7271.

etmek amacıyla, tereke kayıtlarında yer alan brüt ve net servet miktarlarına Yüzde paylar analizi, Lorenz eğrisi, Gini katsayısı gibi gelir dağılım eşitsizlikleri uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-ekonomik yapı, Servetin dağılımı, Yüzde paylar analizi, Lorenz eğrisi, Gini katsayısı.

Abstract

According to Islamic law, inheritance inventories (tereke) refers to all types of property and assets both movable and immovable, that a deceased person possessed during their lifetime. The registration of a deceased person's inheritance inventory took place when their heirs applied to the court for the distribution of the estate. Probate registers were created in this way for nearly all settlements under Ottoman administration. The probate registers of the various periods and settlements are among the most important sources for studying Ottoman urban history. The data contained in these registers serve as a fundamental resource for research in numerous fields, including social, economic, cultural, religious, onomastic, demographic, and legal studies related to Ottoman cities. In recent years, scholars have conducted various analyses on the data within these registers. Studies have increasingly recognized the structure of the family in Ottoman society, the distribution of wealth, and the impact of wealth on social structure. In this study, income distribution inequalities were examined using percentage share analysis, the Lorenz curve, and the Gini coefficient, applied to both gross and net wealth values found in the probate registers. These analyses aim to determine the extent of wealth inequality during the Ottoman period.

Keywords: *Socio-economic structure, wealth distribution, percentage share analysis, Lorenz curve, Gini coefficient.*

Giriş

Tereke veya diğer bir ifade ile muhallefat; İslam hukukuna göre vefat eden şahısların geride bıraktıkları menkul-gayrimenkul her türlü mal ve eşyanın yerine kullanılan bir tabirdir. Terekenin sözlükteki karşılığı “bırakılan şey”, muhallefatın ise “geride kalan veya geriye bırakılan”dır. Osmanlı Devleti’nde vefat eden

şahısların varisleri arasında miras paylaşımı noktasında anlaşmazlık vâki olduğu zaman, varisler mahkemeye başvuru yaparak miras taksiminin kadı nezaretinde yapılmasını talep etmekteydiler. Kadı, emrindeki çeşitli görevliler aracılığıyla vefat eden şahsın hayatta iken tasarrufunda bulunan her türlü mal ve eşyasını tespit ve tescil ederek, rayiç bedelleri üzerinden müzayede usulü ile satışını gerçekleştirdi. Müzayede neticesinde toplanan servetten ilk önce murisin varsa borçları, eş veya eşlerine vermekle mükellef olduğu mehri, resm-i kısmet ve kaydiye gibi vergileri kesilirdi. Geride kalan toplam servet miktarı da murisin varisleri arasında İslam hukukuna göre taksim edilirdi. Varislerin miras taksimi noktasında mahkemeye yaptıkları bireysel başvurular süreç içerisinde çoğalmış ve terekelerin bir sicille kayıt edilmesi gerektiği husule gelmiştir. İşte çalışmamızın konu başlığını da teşkil eden Tereke defterleri bu şekilde vücûd bulmuştur. Terekeler, şer'iyeye sicillerinde yer aldığı gibi müstakil bir defter olarak da tutulmuşlardır.¹

Yukarıda kısaca meydana gelme prosedürü açıklanan tereke defterlerinin Osmanlı dönemi şehir tarihi çalışmalarına olan katkısı muazzamdır.² Tereke defterleri ait oldukları şehirlerin/yerleşim birimlerinin idari, sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarına adeta ayna tutmak işlevini üstlenmiştir.³ Tereke defterlerinde yer alan veriler şehirlerin idari yapı tarihleri açısından ele alındığında; vefat eden şahsın/şahısların ikametgâh bilgilerine ulaşma imkânı sağlamaktadır. Dolayısıyla şahsın/şahısların meskûn olduğu idari birimin statüsü köy, mahalle, nahiye, kaza, sancak ve vilayet/eyalet şeklinde defterlere kayıt edilmekteydi. Bu bağlamda şehirlerin idari tarihleri ile ilgili araştırma yapacak olan araştırmacıların tarihi süreç

¹ Tahsin Özcan, "Muhallefat", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2020, s. 405; Hayreddin Karaman, *Anabatlaryla İslâm Hukuku*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008, s. 381; Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, Hars Yayınları, İstanbul 2007, s. 328-329; Mehmet Zeki Pakalın, "Terike Defteri", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983, s. 461; Şevket Pamuk, *Osmanlı Kurumları ve Ekonomisi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s. 147-148; Zeynel Özlü, "Osmanlı Dönemi Kültür Tarihi ve Aile Monografisi Yazımında Önemli Bir Kaynak: Tereke Defterleri", *Tarih Yazımı Üzerine (Yöntemler-Yaklaşımlar-İlkeler-Yorumlar)*, ed. İsmail Özçelik, Berikan Yayınevi, Ankara 2017, s. 149; Halil İncalcık, "15. Asır Türkiye İktisadi ve İctimai Tarihi Kaynakları", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15 (1-4), 2015, s. 52; Said Öztürk, *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s. 12.

² Tereke defterlerinin şehir tarihi çalışmalarına olan katkısı konusunda yapılan ilk çalışmalar için bkz. Ömer Lütfi Barkan, "Edirne Askeri Kassamı'na Âit Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III (5-6), 1966, ss. 1-479; Halil İncalcık, "Osmanlı İdare, Sosyal ve Ekonomik Tarihiyle İlgili Belgeler: Bursa Kadı Sicillerinden Seçmeler III: Köy Sicil ve Terekeleri", *Belgeler*, XV (19), 1993, ss. 23-168; Lajos Fekete, "XVI. Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi", çev. Sadrettin Karatay, *Belleten*, 29 (116), 1965, ss. 615-638.

³ Fatih Bozkurt, "Tereke Defterleri Neyi Ne Kadar Derler? Tereke Defterlerinin İmkân ve Sınırlılıkları", *Terekeler Neyi Derler? Miras Kayıtlarının İzinde Osmanlı Araştırmaları*, ed. Kenan Yıldız, Ketebe Yayınları, İstanbul 2023, s. 201-243.

içerisinde şehrin idari statüde meydana gelen değişimlerini tereke defterlerinden tespit etmeleri mümkün olmaktadır. Ayrıca incelenen dönemde çalışma konusu olan şehre bağlı diğer yerleşim birimlerini de defterlerdeki veriler üzerinden tespit etmek mümkündür.⁴

Tereke defterlerinde vefat eden şahısların soy kütüğü bilgileri, eş/eşleri, erkek ve kız çocuk sayıları, medeni halleri ve inançları gibi daha birçok veri bulunmaktadır. Verilerin değerlendirilmesi ile belli bir zaman diliminde defterin ait olduğu şehirdeki ortalama çocuk sayıları, tek veya çok eşli evlilik, erkek ve kız çocuklarının oranları vb. birçok sosyal ve demografik nitelik ve niceliği tespit etmek mümkün olmaktadır.⁵ Sosyal yapı bağlamında tereke defterlerinden elde edilen veriler, kesin bir yargıyı içermemekle beraber araştırmacılara konu ile ilgili fikirler sunmaktadır.

Tereke defterlerinde yer alan veriler kültürel tarih kapsamında değerlendirmeye tabi tutulduğunda; şahısların günlük hayatlarında kullandıkları her türlü alet-edevatları, giyim-kuşamları, temizlik eşyaları, kitapları, silahları, kişisel bakım ve süs eşyaları, ev dekorasyonları, mutfak eşyaları, yatak eşyaları vb. daha birçok bilgiyi ihtiva etmektedirler.⁶ Şehirlerin kültürel tarihleri ile ilgili yapılacak çalışmalarda araştırmacılar bu verilerden yararlanabilmektedirler.

Çalışmamızın esas konusunu teşkil eden kısım terekelerin ekonomik yapının tespit edilmesi noktasında ihtiva ettiği önemlidir. Tereke kayıtlarında şahısların hayatta iken tasarruflarında bulunan her türlü menkul ve gayrimenkul mal ve eşyası dönemin rayiç bedelleri üzerinden hesaplanarak defterlere kayıt edilirdi. Bu noktada mal ve eşyaların fiyatlarının deftere kayıt edilmesi herhangi bir malın ilgili dönemde fiyatının ne olduğu konusunda araştırmacılara bilgiler sunmaktadır. Bu şekilde menkul veya gayrimenkul bir mal veya eşyanın belirli bir zaman aralığında geçirdiği fiyat dalgalanmalarını tespit etmek mümkün olmaktadır. Ayrıca kişilerin toplam servet miktarları, borçları ve alacakları ile giderlerinin tereke defterlerine kayıt edilmesi kişilerin net servet miktarlarının tespiti noktasında araştırmacılara

⁴ Hüseyin Özdeğer, *1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, Türk İktisat ve İctimaiyat Tarihi Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 1988, 9; Ahmet Gülenç, “Tanzimat Devri Diyarbakır’ın İdari, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tarihi Araştırmalarında Önemli Bir Kaynak: “Amid Tereke Defterleri”, *Tanzimat’tan Günümüze Diyarbakır*, ed. Oktay Bozan vd., Manas Yayıncılık, Ankara 2019, s. 228-229.

⁵ Suraiya Faroqhi, “Kadın ve Aile”, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1600-1914)*, 2, ed. Halil İnalcık ve Donald Quataert, Eren Yayınları, İstanbul 2004, s. 721.

⁶ Özdeğer, *1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, s. 9; Gülenç, “Tanzimat Devri Diyarbakır’ın İdari, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tarihi Araştırmalarında Önemli Bir Kaynak: “Amid Tereke Defterleri”, s. 228-229.

kolaylık sağlamaktadır. Yine bir mal veya eşyanın şehirler veya bölgeler arasındaki fiyat farkını ortaya koyabilmek için de tereke kayıtlarından yararlanılabilir.

Maddî kültür, tüketim, sosyal tabakalar, demografik yapı vb. birçok konunun araştırılmasına kaynaklık eden tereke defterleri, Osmanlı toplumunda servetin bileşenleri ve servetin toplumsal gruplar arasındaki dağılımıyla ilgili veriler de içermektedir.⁷ Vefat eden kişilerin toplam servet miktarlarının tereke defterlerine kaydedilmesi, kişilerin ekonomik durumlarının anlaşılmasını sağlamaktadır.⁸ Şahısların toplam servet miktarlarının tespit edilmesi ile servet-eş sayısı, servet-çocuk sayısı, servet toplumsal statü ilişkisi ve servet din-ilşkisi gibi birçok konu mukayese edilmek suretiyle açıklığa kavuşmaktadır. Böylece servetin sosyal ve ekonomik yapıya etkisi net bir şekilde ortaya konulabilmektedir. İhtiva ettiği tüm bu kıymetli ve değerli verilere rağmen tereke kayıtlarında servetin tamamı kayıt edilmemiş olabilir. Çünkü şahısların vefatlarından önce gerçekleştirmiş oldukları satış, hibe, devir vb. durumlarla servetin azalmış olabileceği de ihtimal dâhilindedir.⁹

Tereke defterlerinin ihtiva ettiği önem sadece yukarıda ifade edilen konular ile sınırlı değildir.¹⁰ Bu çalışmada tereke defterlerinde yer alan verilerin başka hangi çalışma veya araştırmalara kaynak teşkil edilebileceği üzerinde durulmuştur. Bilindiği üzere günümüzde devletler her yıl milli gelirlerini hesaplamakta ve buna dayanarak da kişi başına düşen milli gelirlerini açıklamaktadırlar. Osmanlı Devleti'nde şahısların/kişilerin sahip oldukları servet miktarları konusunda müstakil kayıtlar mevcut değildir. Ayrıca yıl veya ay temelli gelir veya servete dair kayıtlar mevcut olmayıp, sadece vefat eden şahsın varislerinin miras taksimi noktasında mahkemeye başvurmaları ile toplam ve net servet miktarları kayıt altına alınmıştır. Tereke kayıtlarındaki toplam ve net servet miktarları üzerinden belirli bir zaman diliminde terekelerin ait oldukları yerleşim

⁷ Fatih Bozkurt, "Tereke Defterleri ve Osmanlı Demografi Araştırmaları", *Tarih Dergisi*, 54, 2011, s. 96.

⁸ Fatih Coşkun Ertaş ve Bülent Şişman, "XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı'da Tereke Uygulaması ve Muhasebesi-Sosyo-Ekonomik Yapıya ve Miras Hukukuna Etkileri", *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4, 2013, s. 216.

⁹ Muhammet Bedrettin Toprak, "İktisat ve Demografi Tarihi Araştırmalarına Kaynak Olarak Terekelerin İmkân ve Sınırları: 18. Yüzyıl Osmanlı İstanbul'una Ait Veriler Üzerinden Gözlemler", K. Yıldız (Ed.), *Terekeler Neyi Derler? Miras Kayıtlarının İzinde Osmanlı Araştırmaları* içinde (377-405), Ketebe Yayınları, İstanbul 2023, s. 396.

¹⁰ Tereke defterlerinin temel kaynak olarak kullanıldığı idari, sosyal, ekonomik ve kültürel tarih çalışmaları hakkında hazırlanan bibliyografya için bkz. Hülya Canbakal, "Barkan'dan Bu Yana Tereke Çalışmaları", *Vefatının 30. Yıldönümünde Ömer Lütfi Barkan: Türkiye Tarihçiliğine Katkıları ve Etkileri Sempozyumu*, İstanbul 2011, ss. 1-7; Fatih Bozkurt, "Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları" *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 11/22 (2017): ss. 193-229; Bozkurt, "Tereke Defterleri ve Osmanlı Demografi Araştırmaları", ss. 91-120.

birimlerindeki/şehirlerdeki servetin dağılım adaleti/eşitsizliği tespit edilebilmektedir.¹¹

1. Servet Dağılımının Tespit Edilmesinde Tereke Defterlerinin İhtiva Ettiği Veriler ve Uygulanabilecek Eşitsizlik Ölçütleri

Gelir dağılımı; bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin ne şekilde bölüşüldüğünü gösteren bir yaklaşımdır.¹² Osmanlı şehirlerindeki gelirin dağılımı noktasında ilk çalışmalar Temettuat Defterlerinden yararlanılarak meydana getirilmiştir. Söz gelimi, Küçükcalay ve Efe (2009), Temettuat Defterinden yararlanarak Alpu Köyü'nün gelir dağılımını tespit etmişlerdir.¹³ İlerleyen süreçte gelir dağılımının tespiti noktasında Temettuat Defterlerinin temel kaynak olarak kullanıldığı farklı yerleşim birimlerine ait çalışmalarda artışlar meydana gelmiştir.¹⁴ Bu bağlamda Temettuat Defterlerinden ayrı olarak Tereke Defterlerinde yer alan veriler de gelir dağılımı noktasında araştırmacılara kaynak teşkil edebilir mi sorusunun çerçevesinde bu çalışma meydana getirilmiştir. Tereke defterlerinde vefat eden şahısların toplam ve net servet miktarlarının kayıt edilmesi, belli bir ekonomide yaşayan insanlar arasındaki gelir dağılımının tespit edilmesine olanak sağlamaktadır. Defterlerde yer alan servet miktarları ile belli bir yılın gelir dağılımı incelendiği gibi farklı yıllar arasındaki gelir dağılımlarını tespit etmek de mümkün olmaktadır.

Tereke defterlerini konu alan çalışmalar, genelde serveti/geliri ve refahı ne oranda yansıttığı üzerine yoğunlaşmışlardır. Fakat tereke kayıtlarının ihtiva ettiği bilgi ve veri yoğunluğu, günümüz tarih araştırmalarında çeşitli analizlerin yapılmasına olanak sağlamaktadır.¹⁵ Günümüz iktisadi düzeninde gelirin fertler

¹¹ Sema Keleş Yıldız, "1868-1870 Yıllarına Ait Tereke Kayıtları Işığında Bursa ve Rize Kentlerinin Sosyo-Ekonomik Açidan Karşılaştırmalı Bir İncelemesi", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 2021, s. 554-575.

¹² Mahfi Eğilmez, *Makroekonomi*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 212.

¹³ Küçükcalay, A. Mesud ve Ayla Efe, (2009), "Osmanlı Ziraî Sektörünün Ticarileşebilme İmkânı Üzerine Bir Deneme: 1844-45 Alpu Köyü Örneği", *OTAM*, sy.20, s.256.

¹⁴ Osmanlı Devleti döneminde gelir dağılımının tespiti noktasında Temettuat Defterlerinin temel kaynak olarak kullanıldığı bazı çalışmalar için bkz. Ahmet Burçin Yereli, Altuğ Murat Köktaş ve Işıl Şirin Selçuk, "Sorgun Kazası XIX. Yüzyıl Temettuat Defterleri Üzerinden Gelir Dağılımı ve Göreli Yoksulluk Üzerine Bir İnceleme", *Sosyoekonomi*, 23, 2015, s. 127-128; Ali Aslan, "Temettuat Defterlerine Göre Osmanlı Kumanovası'nda Sosyo-Ekonomik Yapı (1844/1845)", *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 2019, ss. 68-100; Gökay Karaduman ve Ahmet Tabakoğlu, "19. Yüzyıl Temettuat Defterleri'ne Göre Üsküp/Koçana Kazası'nın Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı ile Gelir Dağılımının Analizi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16 (1), 2021, ss. 146-165.

¹⁵ Muhammet Bedrettin Toprak, "İktisat ve Demografi Tarihi Araştırmalarına Kaynak Olarak Terekelerin İmkân ve Sınırları: 18. Yüzyıl Osmanlı İstanbul'una Ait Veriler Üzerinden Gözlemler", s. 399.

arasındaki dağılımını ölçmek için Lorenz eğrisi, Gini katsayısı, yüzdelik dilimleme yöntemi, değişim aralığı ve değişim katsayısı gibi ölçme teknikleri kullanılmaktadır. Bu noktada akıllara niye ölçme araçlarına gereksinim duyulduğu gelebilir. Gelir eşitsizliğini tespiti, toplumun zengin olarak ifade edilen kesimi ile yoksul olarak ifade edilen kesimi arasındaki gelir farkına dikkat çekerek devleti, gelir eşitsizliğini azaltacak politikalar yürütmesine sevk ve teşvik eder. Ayrıca devletin gelir dağılımının tespiti, diğer devletlerin gelir dağılımı ile mukayese edilerek çeşitli değerlendirilmelerde bulunulmasına olanak sağlar.¹⁶

Gelir veya servetin dağılım adaletini/eşitsizliğini ölçmede günümüzde TÜİK gibi resmi kurumlar tarafından da kullanılan bazı ölçütler bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında tereke kayıtlarından elde edilen veriler doğrultusunda, servet dağılımının tespiti noktasında literatürde en yaygın kullanılan; yüzdelik dilimleme yöntemi, Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı ölçütlerinden bahsedilmiştir. Aşağıda ayrı başlıklar altında mezkûr gelir veya servet eşitsizliklerin tanımı, tarifi ve tereke kayıtlarına uygulanabilirlik yöntemleri, örnekler üzerinden ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

1.1. Yüzdelik Dilimleme Yöntemi

Yüzdelik dilimleme yöntemi, bireysel gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren iyi bir ölçüttür.¹⁷ Gelir eşitsizliğinde zaman içinde meydana gelen değişimi takip edebilmektedir. Yüzdelik dilimleme yönteminde toplam gelirden pay alan şahıslar, eşit yüzdelere ayrılarak en düşük gelirli yüzdelik dilimden en yüksek gelirli yüzdelik dilime doğru sıralanır.¹⁸ Böylece düşük ve yüksek gelirli arasındaki gelir dağılımı incelenir. Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı nüfusun tümü için bir gelir eşitsizliği ortalaması verirken, yüzdelik dilimleme yöntemi düşük ve yüksek gelirli kesimler arasındaki gelir farkını tespit ederek, gelir dağılımının eşit bir şekilde dağılıp dağılmadığını ortaya koyar.¹⁹

Örneğin bir ekonomide 100 kişinin bulunduğu ve bir yılda yaratılan toplam gelirin 200 milyar TL olduğunu varsayalım. Bu 100 kişiden ilk % 20'si 10 milyar, ikinci % 20'si 20 milyar, üçüncü % 20'si 40 milyar, dördüncü % 20'si 50 milyar

¹⁶ Şadan Çalışkan, Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk, *Sosyal Siyaset Konferansları*, 59, 2010/2, s. 97.

¹⁷ TÜİK, "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Metodolojisi Hakkında Genel Açıklama", 2012, s. 8. www.tuik.gov.tr.

¹⁸ Özgür Tonus, "Türkiye'de Ulusal Gelir, Gelir Dağılımı ve Yoksulluk", *Türkiye Ekonomisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2019, s. 49.

¹⁹ Şadan Çalışkan, Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk, s. 97.

ve son olarak beşinci % 20'si de 80 milyar TL gelire/servete sahip olsun. Bu durumda bu 100 kişinin gelir dağılımı aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi olacaktır.²⁰

Tablo 1. Yüzdelik Dilimleme Yöntemi

Nüfus	Gelir (Milyar TL)	Gelir Payı (%)	Birikimli Nüfus (%)	Birikimli Gelir Payı (%)
1. % 20	10	5	20	5
2. % 20	20	10	40	15
3. % 20	40	20	60	35
4. % 20	50	25	80	60
5. % 20	80	40	100	100

Kaynak: Eğilmez, 2021, s. 212.

Yukarıda 100 kişi üzerinden hesaplanan ve yüzde paylar analizi ile gelirin/servetin dağılımının incelendiği tabloda kişisel gelir dağılımının adaletli bir şekilde olmadığı görülmektedir. Çünkü 1. % 20'lik grup ile 5. % 20'lik grup arasında 8 katlık bir gelir payı farkı vardır. Diğer bir ifade ile 1. % 20'lik grup toplam gelirin % 5'ini alırken, 5. % 20'lik grup toplam gelirin % 40'ını almaktadır. Ekonomik açıdan ideal olması gereken, gelirin tüm gruplar arasında eşit bir şekilde dağılım göstermesidir.²¹

Yukarıda ifade edilen ölçüt ve örneği, XIX. yüzyıla ait Ayıntablı 235 şahsın tereke kayıtlarındaki servet miktarları üzerinden hesaplayan çalışmada, şaşırtıcı sonuçlar elde edilmiştir. 235 şahsın net servet miktarları (sahhü'l-bâkî) yüzdelik dilimleme yöntemine göre 5 gruba ayrılmıştır (her bir grupta 47 şahıs yer almaktadır). Oluşturulan gruplar yoksul, ortalama servet altına sahip, ortalama servete sahip, ortalama servet üstüne sahip ve zengin olmak üzere nitelendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda, 1818-1891 yılları arasında Ayıntab'ta ikamet etmekte iken vefat eden 235 şahsın net servet miktarları üzerinden yüzde paylar yöntemi kullanılarak elde edilen sonuçlar yer almaktadır.²²

²⁰ Mahfi Eğilmez, *Makroekonomi*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 212.

²¹ Eğilmez, *Makroekonomi*, s. 213.

²² Fatma Sağlamer ve Ahmet Gülenç, "Tereke Kayıtlarına Göre Müslüman Ailelerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerine Bir İnceleme: Ayıntab Örneği (H. 1233-1309 / M. 1818-1891)", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23 (4), 2024, s. 1455.

Tablo 2. *Ayıntab'ta şahısların % 20'lik gruplara göre toplam servet miktarından aldıkları paylar (XIX. yüzyıl)*

Grubun Niteliği	Yüzde 20'lik Gruplar	Toplam Servet Miktarları	Toplam Servet Miktarından Alınan Pay (%)
Yoksul	1. % 20	41560	1,0%
Ortalama servet altı	2. % 20	102505,5	2,5%
Ortalama servet	3. % 20	174044,5	4,3%
Ortalama servet üstü	4. % 20	364417	8,9%
Zengin	5. % 20	3411721,5	83,3%
Toplam		4094248,5	100,0%

Kaynak: Sağlamer ve Gülenç, 2024, s.1455.

Ayıntab'ta en az bir kuruş servete sahip 235 şahsın sahip oldukları net servet miktarlarının küçükten büyüğe doğru sıralanması ile meydana getirilen % 20'lik gruplar, incelenen dönemde büyük bir servet eşitsizliğinin mevcut olduğunu göstermektedir. İlk % 20'lik grupta yer alan ve yoksul olarak nitelenen şahıslar toplam servetin (4094248,5 kuruş) % 1,02'sine sahip iken, 5. % 20'lik grupta yer alan ve zengin olarak belirtilen sınıf, toplam servetin % 83,33'lük miktarına sahiptir. Dolayısıyla Ayıntab'ta incelenen tereke kayıtlarına göre en fazla servete sahip 5. % 20'lik kesimin toplam servet miktarından aldıkları pay, en düşük servete sahip 1. % 20'lik grubun toplam servet miktarından aldıkları paydan 82 kat daha fazladır. Bu durum Ayıntab'ta zengin ve yoksul sınıf arasında büyük bir servet eşitsizliğinin olduğunu göstermektedir.²³

Aynı servet eşitsizlik ölçütü, XIX. yüzyıla ait Diyarbakirli 293 şahsın tereke kayıtlarındaki toplam servet miktarına uygulandığında aşağıdaki tabloda yer alan veriler ortaya çıkmaktadır.²⁴

²³ Sağlamer ve Gülenç, "Tereke Kayıtlarına Göre Müslüman Ailelerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerine Bir İnceleme: Ayıntab Örneği (H. 1233-1309/M. 1818-1891)", s.1455.

²⁴ Ahmet Gülenç, "Köylü Terekelerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Diyarbakir Kırşasında Sosyal ve Ekonomik Hayat", *İnalak ve Oğuzoğlu Anısına Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Cumhuriyet Türkiye'sine Yalokova'dan Yalova'ya 2024*, C. 2, ed. Hacer Karabağ Arslan ve Yusuf Ziya Karaaslan, Ekin Yayınevi, Ankara, 2024, s. 485.

Tablo 3. *Diyarbakir’de şahısların % 20’lik gruplara göre toplam servet miktarından aldıkları paylar (XIX. yüzyıl)*

Grubun Niteliği	Yüzde 20’lik Gruplar	Toplam Servet Miktarları	Toplam Servet Miktarından Alınan Pay (%)
Yoksul	1. % 20	14348	1,76%
Ortalama servet altı	2. % 20	40724	4,98%
Ortalama servet	3. % 20	79632	9,75%
Ortalama servet üstü	4. % 20	167921	20,55%
Zengin	5. % 20	514508	62,97%
Toplam		817133	100,00%

Kaynak: Gülenç, 2024, s.485.

En az 1 kuruşa sahip 293 şahsın servet miktarlarının toplanması ve servet miktarlarının küçükten büyüğe doğru sıralanması ile meydana getirilen % 20’lik gruplar, Diyarbakir kırsalındaki şahıslar arasında büyük bir servet eşitsizliğinin mevcut olduğunu göstermektedir. Nitekim ilk % 20’lik grupta yer alan ve yoksul olarak nitelendirilen şahıslar, toplam servet miktarının (817.133 kuruş) sadece % 1,76’sına sahip iken 5. % 20’lik grupta yer alan ve zengin olarak nitelendirilen gruptakiler, toplam servet miktarının % 62,97’sine sahiplerdir. Dolayısıyla en yüksek servete sahip 5. % 20’lik grubun toplam servet miktarından aldıkları pay, en düşük servete sahip 1. % 20’lik grubun toplam servet miktarından aldıkları paydan 35 kat daha fazladır.²⁵

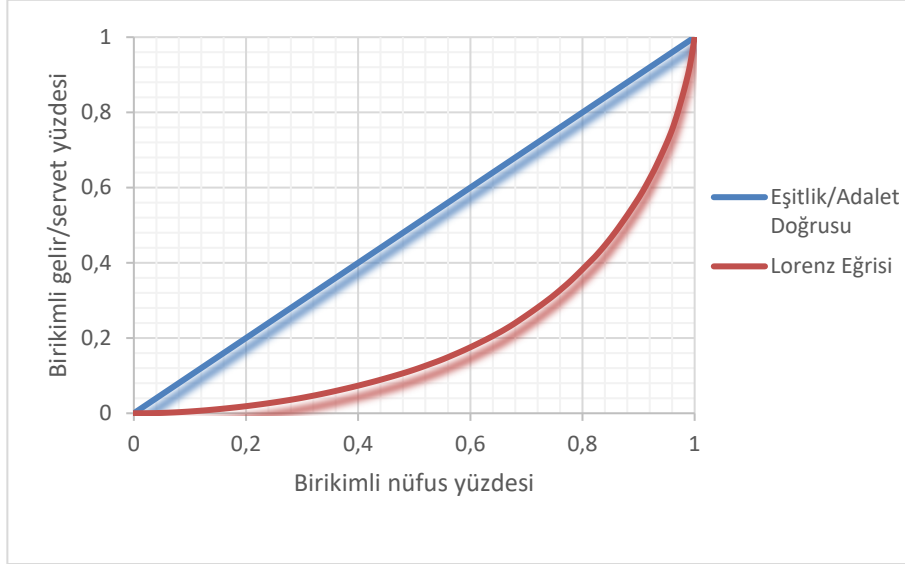
1.2. Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisi, gelir veya servetin nüfusa dağılımındaki eşitsizliğini göstermek için kullanılan grafiksel bir ölçme aracıdır.²⁶ Amerikalı İstatistikçi M.O. Lorenz, 1905’te yayımladığı makalesinin girişinde servet dağılımının öneminden bahsederek, mevcut servet dağılımının zaman içerisinde daha fazla mı yoksa daha az mı eşitsiz hale geldiğini tespit etmek için bir yöntem ihtiyacı duyulduğunu ifade etmiştir. Diğer bir ifade ile Lorenz, bir toplumun veya devletin bir yanda eşitlik, diğer yanda tüm servetin tek bir bireyin mülkiyetinde olması gibi iki uç arasında hangi noktada yer alacağını bilmek istediğini bunun tespiti için de elimizdeki

²⁵ Ahmet Gülenç, “Köylü Terekelerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Diyarbakir Kırsalında Sosyal ve Ekonomik Hayat”, s. 485.

²⁶ Dagum Camilo, “The Generation And Distribution Of Income, The Lorenz Curve And The Gini Ratio” *Économie appliquée*, 1980, p. 332; Joseph L. Gastwirth, “A General Definition of the Lorenz Curve”, *Econometrica*, 39 (6), 1971, p. 1037; TÜİK, “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Metodolojisi Hakkında Genel Açıklama”, s. 8.

istatistikleri yorumlamak için bir yöntem ihtiyacımız olduğunu ifade etmiştir.²⁷ Böylece kendi adıyla anılan Lorenz Eğrisi ortaya çıkmıştır.

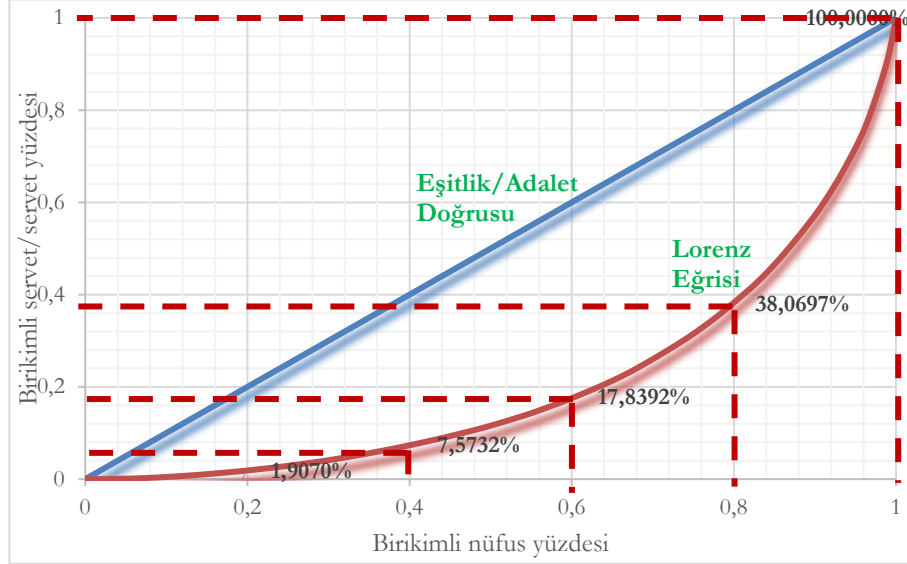
Grafik 1. Lorenz Eğrisi grafiği

Grafik şeklinde gösterilen Lorenz eğrisinde, karenin dikey kenarında gelirin birikimli payları, yatay kenarında ise nüfusun birikimli payları yüzde olarak belirtilir. Lorenz eğrisi köşegenden uzaklaştıkça, gelir dağılımındaki eşitsizlik artar.²⁸ Lorenz eğrisinin yatay ve dikey ekseninde oluşu ise tam eşitsizlik durumudur. Bu durumun tam aksine Millî gelirin bireyler arasında tamamıyla eşit dağılımı durumunda Lorenz eğrisi, kare içindeki köşegenle temsil edilen mutlak eşitlik doğrusu ile çakışır.²⁹

²⁷ M. O. Lorenz, “Methods of Measuring the Concentration of Wealth”, *Publications of the American Statistical Association*, 9 (70), 1905, p. 209.

²⁸ Hatice Akdağ, *Gelir Dağılımı Teorileri Çerçevesinde Gelir Eşitsizliği Analizi*, İksad Yayınları, Ankara, 2020, s. 29.

²⁹ Bengü Kayapalı Aslan, “Gelir Dağılımı Kavramı ve Gelir Dağılımına İlişkin Literatür Üzerine Bir İnceleme”, *Sosyal Bilimlerde Akademik Araştırma ve Değerlendirmeler- V*, Şahin, A. (ed.), Özgür Yayınları, 2023, s.74.

Grafik 2. Diyarbakır için Lorenz Eğrisi (293 şahsın tereke kaydına göre, XIX. yüzyıl)

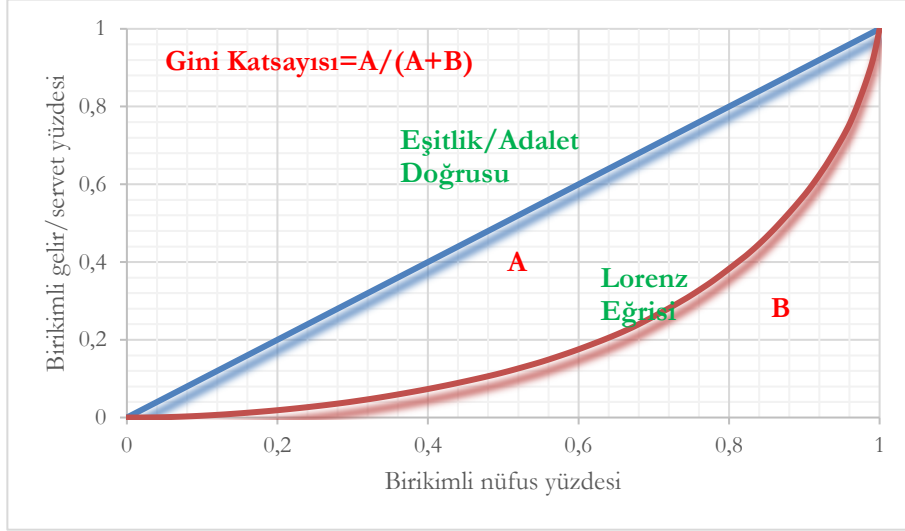
1.3. Gini Katsayısı/Endeksi

Kişisel gelir dağılımını ölçmek için yaygın olarak kullanılan bir diğer ölçüt Gini katsayısıdır.³⁰ Adını İtalyan istatistikçi Corrado Gini (1884-1965)'den alan ve geliştirilen Gini endeksi/katsayısı Lorenz Eğrisi ile direkt bağlantılıdır.³¹ Gini katsayısı, günlük hayatta karşımıza bir şekilde çıkan dünyadaki insanların en yoksul % 20'si gelirin yalnızca % 1'ini kazanıyor veya ülkemizdeki en zengin % 20'lik kesimin gelirin % 48,7'sine, en yoksul % 20'lik kesimin ise gelirin % 6,1'ine sahip olduğu gibi istatistiksel veriler konusunda tutarlı bir yol izlememize olanak sağlamaktadır.³² Diğer bir ifade ile Gini katsayısı, gelir veya servetin nüfus arasında nasıl dağıldığını belirleyerek, ülkelerdeki gelir/servet eşitsizliğini/adaletsizliğini ölçer.

³⁰ Robert Dorfman, "A Formula for the Gini Coefficient", *The Review of Economics and Statistics*, 61 (1), 1979, p. 146; N. C. Kakwani, "Applications of Lorenz Curves in Economic Analysis", *Econometrica*, 45(3), 1977, p. 719; Dagum Camilo, The generation and distribution of income, the Lorenz curve and the Gini ratio. p. 334-335; TÜİK, "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Metodolojisi Hakkında Genel Açıklama", s. 8.

³¹ Frank A. Farris, "The Gini Index and Measures of Inequality", *The American Mathematical Monthly*, 117 (10), 2010, p. 851.

³²TÜİK, Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53840&dil=1> Erişim Tarihi: 21.10.2024; Farris, "The Gini Index and Measures of Inequality", p. 851.

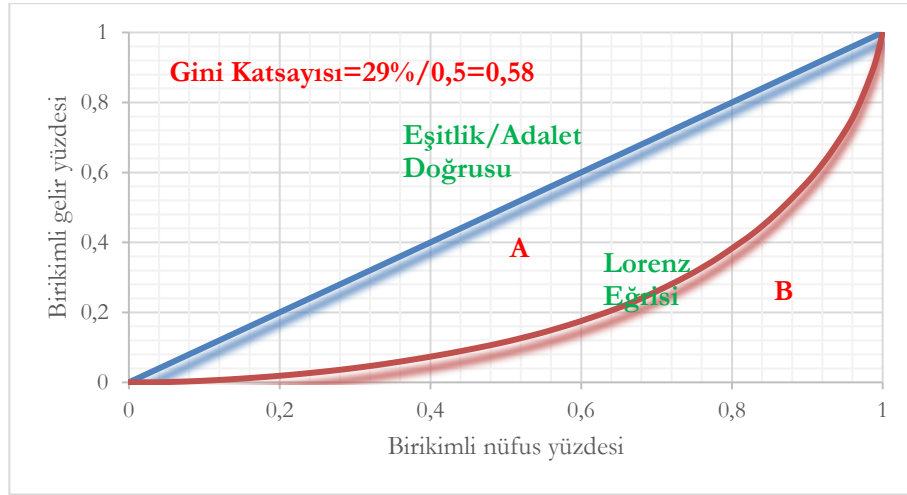
Grafik 3. Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı grafiği

Gelir veya servetin bir nüfus içinde ne kadar adil dağıldığını ölçen bir sayı olan Gini endeksi, ekonomik verileri özetlemek için araştırmacılara basit bir araç sunar. Bu aşamada akıllara şöyle bir soru gelebilir. Gini katsayısının tereke defterleri ve şehir tarihi çalışmalarına katkısı ne olabilir? Yukarıda sosyo-ekonomik tarih çalışmalarında tereke defterlerinin ihtiva ettiği önem ayrıntılı olarak ifade edilmişti. Tereke kayıtlarında yer alan toplam servet miktarları ve net servet miktarları Gini katsayısının hesaplanmasında kullanılabilir. Böylelikle belli bir zaman diliminde imparatorluğun idari taksimatında yer alan bir şehirdeki gelir dağılımını tespit etmek mümkün olmaktadır. Elbette ki elde edilen veriler kesin bir surette doğru olmayabilir ama en azından terekelerdeki servet miktarlarından yola çıkılarak incelenen dönem ve yerleşim biriminin gelir dağılımı/adaletsizliği noktasında fikir edinebilir. Farklı şehirler/yerleşim birimleri üzerine yapılacak Gini katsayısının tespiti çalışmaları, ülkedeki gelirin/servetin şehirlere ve hatta bölgelere (Vilayet/Sancak/Kaza) göre nasıl dağıldığını, gelir/servet eşitsizliğinin en fazla hangi yerleşim birimlerinde, hangi seviyede olduğunu tespit etmemize olanak sağlar. Bu konuda yapılacak olan çalışmaların artmasıyla kuruluştan yıkılışa kadar geçen zaman diliminde imparatorluğun gelir/servet dağılımı istatistikleri meydana getirilebilir.

Gini katsayısı, Lorenz eğrisi ile tam eşitlik doğrusu arasındaki alanın, tam eşitlik doğrusunun altındaki toplam alana bölünmesi ile tespit edilir. 0 ile 1 arasında değişen Gini katsayısı, incelenen toplumda gelir adaletli bir şekilde dağılım göstermişse 0'a eşit, adaletsiz bir gelir dağılımı söz konusu ise 1'e eşit

olmaktadır.³³ Gini Katsayısının 0,5 veya daha fazla olması gelir dağılımında önemli derecede eşitsizliği, 0,40-0,5 arasında olması orta düzeyde eşitsizliği, 0,40'tan az olması ise eşitsizliğin az olduğunu ifade eder.³⁴

Aşağıdaki grafikte, XIX. yüzyılda Diyarbakır kırsalında ikamet etmekte iken vefat eden 293 şahsın tereke kayıtlarındaki net servet miktarlarına göre meydana getirilen, Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı grafiği yer almaktadır. 293 şahsın birikimli servet yüzdeleri ve birikimli nüfus yüzdelere hesaplanmasıyla elde edilen veriler, Diyarbakır kırsalında Gini katsayısının 0,58 olduğunu göstermiştir. Bu durum toplam servet miktarından pay alan şahısların arasında servet dağılımında önemli derecede bir eşitsizliğin/adaletsizliğin olduğuna işaret eder.

Grafik 4. Diyarbakır için Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı Grafiği
(293 şahsın tereke kaydına göre, XIX. yüzyıl).

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde sosyo-ekonomik ve demografi çalışmalarının en önemli kaynaklarından olan tereke defterleri, servetin toplumsal bölüşümü noktasında araştırmacılara fikir verebilmektedir. Tereke defterlerinde yer alan toplam ve net servet miktarları, aile üyelerinin sayısı vb. veriler, incelenen yerleşim birimindeki servet dağılımının nasıl olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Tereke kayıtlarındaki verilere uygulanan ve günümüzde TÜİK gibi resmi kurumlar

³³ Akdağ, *Gelir Dağılımı Teorileri Çerçevesinde Gelir Eşitsizliği Analizi*, s. 35.

³⁴ Karaduman ve Tabakoğlu, "19. Yüzyıl Temettuat Defterleri'ne Göre Üsküp/Koçana Kazası'nın Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı ile Gelir Dağılımının Analizi", s.156.

tarafından da kullanılan Yüzde Paylar Analizi, Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı gibi gelir eşitsizliği ölçütleri ile toplumdaki servetin eşitsizliğini tespit etmek mümkün olmaktadır. Bu ölçütler, zengin ile yoksul arasındaki zenginlik farkını, servetin yoğunlaştığı grupları ve bu grupların toplumun geneli içindeki yerini göstererek ekonomik eşitsizliğin boyutlarını ve hangi sosyal grupların daha fazla servete sahip olduğunu belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Servet dağılımı ölçütlerinin tereke kayıtlarına uygulanması ile Osmanlı'da Müslüman gruplar arasında servetin dağılımı, bu servet dağılımında statü ve yerleşim yerinin etkili olup olmadığı ayrıca zengin ve yoksul kesim arasında kaç katlık bir servet farkı olduğu ortaya konulabilecektir. Bu anlamda servetin sosyal gruplar arasında nasıl dağıldığını analiz etmek, toplumun ekonomik yapısını ve farklı kesimlerin refah düzeyleri arasındaki farkın belirlenmesini de sağlayacaktır.

Farklı yerleşim birimleri üzerinden yapılacak benzer çalışmalar, imparatorlukta gelir dağılımının mukayese edilmesine olanak sağlayacaktır. Servetin şahıslar arasındaki dağılımının tespit edilmesiyle, Osmanlı imparatorluğu döneminde servet adaletsizliği ve toplumsal fırsat eşitliği gibi konular daha net bir şekilde ortaya çıkarılacaktır. Bu durum imparatorluk genelindeki gelirin/servetin dağılımı noktasında araştırmacılara yeni fikirler verecektir. Ortaya konulacak sonuçlar, gelirin bireysel, bölgesel ve dönemsel dağılımının tespit edilmesine olanak sağlayacaktır. Konu ile ilgili çalışan araştırmacıların verileri değerlendirme noktasında ifade ettiğimiz ölçütleri kullanmaları, çalışmalarının etki faktörünü de arttıracaktır.

KAYNAKÇA

1. Araştırma, İnceleme ve Telif Eserler

- AKDAĞ, Hatice, *Gelir Dağılımı Teorileri Çerçevesinde Gelir Eşitsizliği Analizi*, İksad Yayınları, Ankara, 2020.
- ASLAN, Ali, "Temettüat Defterlerine Göre Osmanlı Kumanovası'nda Sosyo-Ekonomik Yapı (1844/1845)", *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1, Aralık 2019, s. 68-100.
- AYDIN, Mehmet Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, Hars Yayınları, İstanbul 2007.
- BARKAN, Ömer Lütfi, "Edirne Askerî Kassamı'na Âit Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, III (5-6), 1966, s. 1-479.
- BOZKURT, Fatih, "Tereke Defterleri Neyi Ne Kadar Derler? Tereke Defterlerinin İmkân ve Sınırlılıkları", *Terekeler Neyi Derler? Miras Kayıtlarının İzinde Osmanlı Araştırmaları*, ed. Kenan Yıldız, Ketebe Yayınları, İstanbul 2023, s. 201-243.
- BOZKURT, Fatih, "Tereke Defterleri ve Osmanlı Demografi Araştırmaları", *Tarih Dergisi* 54, 2011, s. 91-120.

- BOZKURT, Fatih. “Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları” *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 11/22, 2017, s.193-229.
- CAMILO, Dagum, The Generation And Distribution Of Income, The Lorenz Curve And The Gini Ratio. In: *Économie Appliquée*, 33/2, Equilibre Général Et Répartition, 1980, p. 327-367.
- CANBAKAL, Hülya, “Barkan’dan Bu Yana Tereke Çalışmaları”, *Vefatının 30. Yıldönümünde Ömer Lütfi Barkan: Türkiye Tarihçiliğine Katkıları ve Etkileri Sempozyumu*, İstanbul 2011, s. 1-7.
- ÇALIŞKAN, Şadan, Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk, *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı: 59, 2010/2, s. 89-132.
- DORFMAN, Robert, “A Formula for the Gini Coefficient.” *The Review of Economics and Statistics* 61, no. 1, 1979, p. 146-49.
- EĞİLMEZ, Mahfi, *Makroekonomi*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2021.
- ERTAŞ, Fatih Coşkun ve Bülent Şişman, “XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı’da Tereke Uygulaması ve Muhasebesi-Sosyo-Ekonomik Yapıya ve Miras Hukukuna Etkileri”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4, 2013, s. 197-222
- FAROQHİ, Suraiya, “Kadın ve Aile”, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1600-1914)*, 2, ed. Halil İnalçık ve Donald Quataert, Eren Yayınları, İstanbul 2004.
- FARRIS, Frank A., “The Gini Index and Measures of Inequality”, *The American Mathematical Monthly*, Vol. 117, No. 10i December 2010, p. 851-864.
- FEKETE, Lajos, “XVI. Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendisinin Evi”, çev. Sadrettin Karatay, *Belleten*, 29 (116), 1965, s. 615-638.
- GASTWIRTH, Joseph L., “A General Definition of the Lorenz Curve”, *Econometrica*, Vol. 39, No. 6 (1971), p. 1037-1039.
- GÜLENC, Ahmet, “Tanzimat Devri Diyarbakır’ın İdari, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tarihi Araştırmalarında Önemli Bir Kaynak: “Amid Tereke Defterleri”, *Tanzimat’tan Günümüze Diyarbakır*, ed. Oktay Bozan vd., Manas Yayıncılık, Ankara 2019, 226-239.
- GÜLENC, Ahmet, “Köylü Terekelerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Diyarbakır Kırşasında Sosyal ve Ekonomik Hayat”, *İnalçık ve Oğuzoğlu Anısına Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundan Cumhuriyet Türkiye’sine Yalاکova’dan Yalova’ya 2024*, C. 2, ed. Hacer Karabağ Arslan ve Yusuf Ziya Karaaslan, Ekin Yayınevi, Ankara 2024, 470-494.
- İNALCIK, Halil, “15. Asır Türkiye İktisadi ve İçtimai Tarihi Kaynakları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15 (1-4), 2015, s.51-75.
- İNALCIK, Halil, “Osmanlı İdare, Sosyal ve Ekonomik Tarihiyle İlgili Belgeler: Bursa Kadı Sicillerinden Seçmeler III: Köy Sicil ve Terekeleri”, *Belgeler*, XV (19), 1993, s. 23-168.
- KAKWANI, N. C., “Applications of Lorenz Curves in Economic Analysis *Econometrica*, Vol. 45, No. 3, Apr., 1977, p. 719-728.

- KARADUMAN, Gökay ve Ahmet Tabakoğlu, “19. Yüzyıl Temettuat Defterleri’ne Göre Üsküp/Koçana Kazası’nın Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı ile Gelir Dağılımının Analizi”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16 (1), 2021, s.146-165.
- KARAMAN, Hayreddin, *Anabatlariyle İslâm Hukuku*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008.
- KAYAPALI ASLAN, Bengü, “Gelir Dağılımı Kavramı ve Gelir Dağılımına İlişkin Literatür Üzerine Bir İnceleme”, *Sosyal Bilimlerde Akademik Araştırma ve Değerlendirmeler- V*, Şahin, A. (ed.), Özgür Yayınları, 2023, s. 71-84.
- KÜÇÜKKALAY, A. Mesud ve Ayla Efe, (2009), “Osmanlı Ziraî Sektörünün Ticarileşebilme İmkânı Üzerine Bir Deneme: 1844-45 Alpu Köyü Örneği”, *OTAM*, Sayı: 20, s. 245-279.
- LORENZ, M. O. “Methods of Measuring the Concentration of Wealth.” Publications of the American Statistical Association 9, no. 70, 1905, p. 209-219.
- ÖZCAN, Tahsin, “Muhallefat”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2020.
- ÖZDEĞER, Hüseyin, *1463-1640 Yılları Bursa Şebri Tereke Defterleri*, Türk İktisat ve İçtimaiyat Tarihi Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 1988.
- ÖZLÜ, Zeynel, “Osmanlı Dönemi Kültür Tarihi ve Aile Monografisi Yazımında Önemli Bir Kaynak: Tereke Defterleri”, Tarih Yazımı Üzerine (Yöntemler-Yaklaşımlar-İlkeler-Yorumlar), ed. İsmail Özçelik, Berikan Yayınevi, Ankara 2017.
- ÖZTÜRK, Said, *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tablîl)*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, “Terike Defteri”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983.
- PAMUK, Şevket, *Osmanlı Kurumları ve Ekonomisi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007.
- SAĞLAMER, Fatma ve Ahmet Gülenç, “Tereke Kayıtlarına Göre Müslüman Ailelerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerine Bir İnceleme: Ayıntab Örneği (H. 1233-1309 / M. 1818-1891)”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23(4), 2024, s. 1444-1464.
- TONUS, Özgür, “Türkiye’de Ulusal Gelir, Gelir Dağılımı ve Yoksulluk”, *Türkiye Ekonomisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2019.
- TOPRAK, Muhammet Bedrettin Toprak, “İktisat ve Demografi Tarihi Araştırmalarına Kaynak Olarak Terekelerin İmkân ve Sınırları: 18. Yüzyıl Osmanlı İstanbul’una Ait Veriler Üzerinden Gözlemler”, K. Yıldız (Ed.), *Terekeler Neyi Derler? Miras Kayıtlarının İçinde Osmanlı Araştırmaları* içinde Ketebe Yayınları, İstanbul: 2023, s. 377-405.
- TÜİK, “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Metodolojisi Hakkında Genel Açıklama”, 2012, 8. www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi: 21.10.2024.
- TÜİK, Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53840&dil=1> Erişim Tarihi: 21.10.2024.

YERELİ, Ahmet Burçin, Altuğ Murat Köktaş ve Işıl Şirin Selçuk, “Sorgun Kazası XIX. Yüzyıl Temettuat Defterleri Üzerinden Gelir Dağılımı ve Görelî Yoksulluk Üzerine Bir İnceleme”, *Sosyoekonomi*, 23, 2015, s. 127-128.

YILDIZ, Sema Keleş, “1868-1870 Yıllarına Ait Tereke Kayıtları Işığında Bursa ve Rize Kentlerinin Sosyo-Ekonomik Açından Karşılaştırmalı Bir İncelemesi”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 2021, 554-575.

Ek 1: Diyarbekir için Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı hesaplama tablosu

Diyarbekir şer'iyye sicili (D.S.Ş.) defter no/sayfa no	Tereke Sayısı	Tereke Sahibinin Serveti (Kuruş)	Birey Sayısı	Eşdeğer Tereke Halkı Serveti (Kuruş)	Birikimli Nüfus Dilimi (%)	Birikimli Servet Dilimi (%)	B alanı
	0	0	0	0	0	0	0
D.S.Ş., 293/21d	1	13	5	2,6	0,003	0,0012%	0,0000020%
D.S.Ş., 281/85b	2	12	4	2,857142857	0,007	0,0024%	0,0000062%
D.S.Ş., 293/8c	3	22	5	4,4	0,010	0,0044%	0,0000117%
D.S.Ş., 293/30a	4	9	1	5	0,014	0,0067%	0,0000189%
D.S.Ş., 280/242b	5	24	3	7,058823529	0,017	0,0098%	0,0000281%
D.S.Ş., 293/11b	6	27	3	7,941176471	0,020	0,0134%	0,0000396%
D.S.Ş., 293/9d	7	79	11	8,06122449	0,024	0,0170%	0,0000519%
D.S.Ş., 293/67c	8	41	5	8,2	0,027	0,0207%	0,0000643%
D.S.Ş., 308/134a	9	14	0	14	0,031	0,0270%	0,0000813%
D.S.Ş., 281/73b	10	73	5	14,6	0,034	0,0335%	0,0001032%
D.S.Ş., 293/50b	11	103	4	24,52380952	0,038	0,0445%	0,0001332%
D.S.Ş., 281/72d	12	90	3	26,47058824	0,041	0,0564%	0,0001722%
D.S.Ş., 308/127a	13	76	2	29,23076923	0,044	0,0695%	0,0002148%
D.S.Ş., 281/10c	14	155	5	31	0,048	0,0834%	0,0002609%
D.S.Ş., 281/9c	15	300	10	33,33333333	0,051	0,0984%	0,0003102%
D.S.Ş., 293/18b	16	165	4	39,28571429	0,055	0,1160%	0,0003658%
D.S.Ş., 293/21a	17	121	2	46,53846154	0,058	0,1369%	0,0004315%
D.S.Ş., 293/29e	18	200	4	47,61904762	0,061	0,1582%	0,0005036%
D.S.Ş., 281/37a	19	205,5	4	48,92857143	0,065	0,1802%	0,0005775%
D.S.Ş., 280/139b	20	292	6	50,34482759	0,068	0,2028%	0,0006534%
D.S.Ş., 280/144a	21	173	3	50,88235294	0,072	0,2256%	0,0007309%
D.S.Ş., 377/112	22	150	2	57,69230769	0,075	0,2515%	0,0008140%
D.S.Ş., 281/72b	23	104	1	57,77777778	0,078	0,2774%	0,0009024%
D.S.Ş., 308/49b	24	258	4	61,42857143	0,082	0,3049%	0,0009937%
D.S.Ş., 281/10b	25	113	1	62,77777778	0,085	0,3331%	0,0010888%
D.S.Ş., 280/133a	26	438	7	66,36363636	0,089	0,3629%	0,0011876%
D.S.Ş., 293/22a	27	393	6	67,75862069	0,092	0,3933%	0,0012903%
D.S.Ş., 280/210b	28	125	1	69,44444444	0,096	0,4244%	0,0013953%
D.S.Ş., 293/71c	29	138	1	76,66666667	0,099	0,4588%	0,0015072%
D.S.Ş., 280/140a	30	273,5	3	80,44117647	0,102	0,4949%	0,0016274%
D.S.Ş., 280/63a	31	467	6	80,51724138	0,106	0,5310%	0,0017506%
D.S.Ş., 280/133b	32	280	3	82,35294118	0,109	0,5679%	0,0018753%
D.S.Ş., 293/5a	33	619	8	83,64864865	0,113	0,6055%	0,0020024%

OSMANLI DÖNEMİ SERVET EŞİTSİZLİĞİNİN/ADALETSİZLİĞİNİN TESPİTİNDE
TEREKE KAYITLARININ İHTİVA ETTİĞİ ÖNEM
(OTAM, 57/Bahar 2025)

45

D.Ş.S., 281/73d	34	367	4	87,38095238	0,116	0,6447%	0,0021333%
D.S.Ş., 293/55e	35	160	1	88,88888889	0,119	0,6845%	0,0022682%
D.Ş.S., 280/177a	36	445	5	89	0,123	0,7245%	0,0024044%
D.Ş.S., 377/106	37	303	3	89,11764706	0,126	0,7644%	0,0025408%
D.S.Ş., 293/11d	38	307	3	90,29411765	0,130	0,8049%	0,0026781%
D.S.Ş., 293/29b	39	264	2	101,5384615	0,133	0,8505%	0,0028249%
D.Ş.S., 280/169c	40	428	4	101,9047619	0,137	0,8962%	0,0029807%
D.S.Ş., 293/26c	41	350	3	102,9411765	0,140	0,9424%	0,0031375%
D.S.Ş., 293/52a	42	435	4	103,5714286	0,143	0,9888%	0,0032956%
D.S.Ş., 293/41c	43	355	3	104,4117647	0,147	1,0357%	0,0034548%
D.S.Ş., 293/56a	44	457	4	108,8095238	0,150	1,0845%	0,0036180%
D.Ş.S., 281/75a	45	381	3	112,0588235	0,154	1,1347%	0,0037870%
D.Ş.S., 281/72c	46	472	4	112,3809524	0,157	1,1851%	0,0039589%
D.S.Ş., 293/37d	47	480	4	114,2857143	0,160	1,2364%	0,0041324%
D.S.Ş., 293/11c	48	574	5	114,8	0,164	1,2879%	0,0043077%
D.Ş.S., 281/70d	49	399	3	117,3529412	0,167	1,3406%	0,0044854%
D.Ş.S., 281/69c	50	399	3	117,3529412	0,171	1,3932%	0,0046651%
D.S.Ş., 293/16a	51	508	4	120,952381	0,174	1,4474%	0,0048475%
D.Ş.S., 281/63c	52	994	9	121,2195122	0,177	1,5018%	0,0050329%
D.Ş.S., 281/74a	53	611	5	122,2	0,181	1,5566%	0,0052192%
D.Ş.S., 280/191b	54	519	4	123,5714286	0,184	1,6121%	0,0054074%
D.Ş.S., 280/89a	55	428	3	125,8823529	0,188	1,6685%	0,0055983%
D.Ş.S., 281/74d	56	438	3	128,8235294	0,191	1,7263%	0,0057933%
D.Ş.S., 280/144b	57	543	4	129,2857143	0,195	1,7843%	0,0059909%
D.Ş.S., 280/172a	58	245	1	136,1111111	0,198	1,8454%	0,0061940%
D.Ş.S., 280/221	59	467	3	137,3529412	0,201	1,9070%	0,0064034%
D.Ş.S., 281/72a	60	475	3	139,7058824	0,205	1,9697%	0,0066154%
D.Ş.S., 280/138b	61	368	2	141,5384615	0,208	2,0331%	0,0068307%
D.Ş.S., 281/74c	62	966	7	146,3636364	0,212	2,0988%	0,0070511%
D.Ş.S., 281/70a	63	385	2	148,0769231	0,215	2,1652%	0,0072765%
D.S.Ş., 293/63c	64	388	2	149,2307692	0,218	2,2322%	0,0075041%
D.Ş.S., 377/134b	65	389	2	149,6153846	0,222	2,2993%	0,0077328%
D.S.Ş., 293/31b	66	518	3	152,3529412	0,225	2,3676%	0,0079640%
D.Ş.S., 293/4d	67	399	2	153,4615385	0,229	2,4365%	0,0081981%
D.Ş.S., 308/4	68	535	3	157,3529412	0,232	2,5070%	0,0084360%
D.S.Ş., 293/29d	69	157,5	0	157,5	0,235	2,5777%	0,0086770%
D.Ş.S., 308/127b	70	791	5	158,2	0,239	2,6487%	0,0089187%
D.Ş.S., 281/73a	71	423	2	162,6923077	0,242	2,7216%	0,0091643%
D.Ş.S., 281/41b	72	951	6	163,9655172	0,246	2,7952%	0,0094144%
D.S.Ş., 293/25b	73	960	6	165,5172414	0,249	2,8694%	0,0096666%
D.Ş.S., 281/59b	74	703	4	167,3809524	0,253	2,9445%	0,0099214%
D.Ş.S., 281/59c	75	574	3	168,8235294	0,256	3,0202%	0,0101788%
D.Ş.S., 377/107b	76	442,5	2	170,1923077	0,259	3,0966%	0,0104383%
D.Ş.S., 280/140b	77	463,5	2	178,2692308	0,263	3,1766%	0,0107050%
D.S.Ş., 293/53c	78	607	3	178,5294118	0,266	3,2566%	0,0109782%
D.Ş.S., 293/10a	79	472,5	2	181,7307692	0,270	3,3382%	0,0112539%

D.Ş.S., 308/5b	80	618	3	181,7647059	0,273	3,4197%	0,0115322%
D.Ş.S., 308/108a	81	629	3	185	0,276	3,5027%	0,0118129%
D.Ş.S., 281/67a	82	777	4	185	0,280	3,5857%	0,0120962%
D.Ş.S., 308/11c	83	640	3	188,2352941	0,283	3,6701%	0,0123819%
D.Ş.S., 281/56a	84	960	5	192	0,287	3,7562%	0,0126729%
D.S.Ş., 293/13c	85	977	5	195,4	0,290	3,8439%	0,0129695%
D.Ş.S., 308/178	86	674	3	198,2352941	0,294	3,9328%	0,0132708%
D.Ş.S., 353/58a	87	706	3	207,6470588	0,297	4,0259%	0,0135815%
D.S.Ş., 293/41a	88	711	3	209,1176471	0,300	4,1198%	0,0139005%
D.Ş.S., 308/153b	89	211	0	211	0,304	4,2144%	0,0142221%
D.Ş.S., 281/46a	90	216	0	216	0,307	4,3113%	0,0145490%
D.S.Ş., 293/53b	91	389	1	216,1111111	0,311	4,4082%	0,0148797%
D.S.Ş., 293/28a	92	736	3	216,4705882	0,314	4,5053%	0,0152109%
D.Ş.S., 377/7a	93	743	3	218,5294118	0,317	4,6034%	0,0155439%
D.Ş.S., 280/231a	94	743,5	3	218,6764706	0,321	4,7015%	0,0158785%
D.Ş.S., 281/25a	95	949	4	225,952381	0,324	4,8028%	0,0162189%
D.Ş.S., 280/210a	96	968	4	230,4761905	0,328	4,9062%	0,0165683%
D.Ş.S., 280/61a	97	970	4	230,952381	0,331	5,0098%	0,0169215%
D.S.Ş., 293/71d	98	1527	7	231,3636364	0,334	5,1136%	0,0172754%
D.Ş.S., 281/62c	99	1003	4	238,8095238	0,338	5,2207%	0,0176353%
D.S.Ş., 293/40c	100	825	3	242,6470588	0,341	5,3296%	0,0180039%
D.Ş.S., 281/54b	101	826	3	242,9411765	0,345	5,4385%	0,0183756%
D.Ş.S., 281/25c	102	834	3	245,2941176	0,348	5,5486%	0,0187493%
D.Ş.S., 293/10c	103	845	3	248,5294118	0,352	5,6600%	0,0191273%
D.Ş.S., 308/12b	104	650	2	250	0,355	5,7722%	0,0195089%
D.Ş.S., 281/4c	105	1264	5	252,8	0,358	5,8856%	0,0198938%
D.Ş.S., 281/5a	106	1489	6	256,7241379	0,362	6,0007%	0,0202838%
D.Ş.S., 281/31a	107	1079	4	256,9047619	0,365	6,1160%	0,0206770%
D.S.Ş., 293/25a	108	1305	5	261	0,369	6,2331%	0,0210735%
D.Ş.S., 308/131a	109	893	3	262,6470588	0,372	6,3509%	0,0214743%
D.Ş.S., 280/206a	110	683	2	262,6923077	0,375	6,4687%	0,0218764%
D.Ş.S., 281/67b	111	895	3	263,2352941	0,379	6,5868%	0,0222790%
D.Ş.S., 308/150	112	693	2	266,5384615	0,382	6,7064%	0,0226846%
D.S.Ş., 293/55d	113	1765,5	7	267,5	0,386	6,8264%	0,0230934%
D.Ş.S., 353/68b	114	483	1	268,3333333	0,389	6,9467%	0,0235035%
D.Ş.S., 281/32b	115	712	2	273,8461538	0,392	7,0696%	0,0239186%
D.S.Ş., 293/41b	116	716	2	275,3846154	0,396	7,1931%	0,0243390%
D.Ş.S., 280/84	117	1177	4	280,2380952	0,399	7,3188%	0,0247643%
D.S.Ş., 293/18a	118	1181	4	281,1904762	0,403	7,4449%	0,0251941%
D.Ş.S., 280/208b	119	972	3	285,8823529	0,406	7,5732%	0,0256282%
D.Ş.S., 280/24b	120	1460	5	292	0,410	7,7042%	0,0260705%
D.S.Ş., 293/39d	121	1464	5	292,8	0,413	7,8355%	0,0265182%
D.S.Ş., 293/60c	122	762	2	293,0769231	0,416	7,9670%	0,0269667%
D.Ş.S., 293/10b	123	1236,5	4	294,4047619	0,420	8,0990%	0,0274164%
D.Ş.S., 281/78b	124	770	2	296,1538462	0,423	8,2319%	0,0278684%
D.Ş.S., 281/100b	125	1260,5	4	300,1190476	0,427	8,3665%	0,0283249%

OSMANLI DÖNEMİ SERVET EŞİTSİZLİĞİNİN/ADALETSİZLİĞİNİN TESPİTİNDE
TEREKE KAYITLARININ İHTİVA ETTİĞİ ÖNEM
(OTAM, 57/Bahar 2025)

47

D.Ş.S., 293/10d	126	1047	3	307,9411765	0,430	8,5046%	0,0287903%
D.Ş.S., 280/15	127	2036	7	308,4848485	0,433	8,6430%	0,0292622%
D.S.Ş., 293/18c	128	1320	4	314,2857143	0,437	8,7840%	0,0297389%
D.Ş.S., 280/177b	129	1072	3	315,2941176	0,440	8,9254%	0,0302208%
D.Ş.S., 281/91b	130	1082	3	318,2352941	0,444	9,0682%	0,0307058%
D.Ş.S., 281/33c	131	1849	6	318,7931034	0,447	9,2112%	0,0311934%
D.S.Ş., 293/37a	132	574,5	1	319,1666667	0,451	9,3543%	0,0316818%
D.S.Ş., 293/40d	133	835	2	321,1538462	0,454	9,4984%	0,0321719%
D.Ş.S., 280/232a	134	840	2	323,0769231	0,457	9,6433%	0,0326651%
D.Ş.S., 281/79a	135	1374	4	327,1428571	0,461	9,7901%	0,0331628%
D.Ş.S., 280/139a	136	593,5	1	329,7222222	0,464	9,9380%	0,0336656%
D.Ş.S., 280/141a	137	1130	3	332,3529412	0,468	10,0871%	0,0341724%
D.Ş.S., 280/190b	138	1668	5	333,6	0,471	10,2367%	0,0346822%
D.Ş.S., 281/28c	139	1410	4	335,7142857	0,474	10,3873%	0,0351946%
D.Ş.S., 280/169b	140	1143	3	336,1764706	0,478	10,5381%	0,0357089%
D.S.Ş., 293/19a	141	1449	4	345	0,481	10,6929%	0,0362303%
D.Ş.S., 281/52a	142	1459	4	347,3809524	0,485	10,8487%	0,0367603%
D.S.Ş., 293/73e	143	2323	7	351,969697	0,488	11,0066%	0,0372957%
D.Ş.S., 308/130b	144	651	1	361,6666667	0,491	11,1688%	0,0378419%
D.S.Ş., 293/50c	145	1852	5	370,4	0,495	11,3350%	0,0384023%
D.Ş.S., 281/80a	146	971	2	373,4615385	0,498	11,5025%	0,0389717%
D.Ş.S., 281/85c	147	991	2	381,1538462	0,502	11,6735%	0,0395494%
D.S.Ş., 293/61b	148	1607,5	4	382,7380952	0,505	11,8451%	0,0401341%
D.S.Ş., 293/64d	149	705	1	391,6666667	0,509	12,0208%	0,0407269%
D.Ş.S., 308/11b	150	1362	3	400,5882353	0,512	12,2005%	0,0413334%
D.S.Ş., 293/33a	151	2324	6	400,6896552	0,515	12,3803%	0,0419467%
D.Ş.S., 308/140b	152	409	0	409	0,519	12,5637%	0,0425665%
D.Ş.S., 281/82b	153	1394	3	410	0,522	12,7476%	0,0431935%
D.S.Ş., 293/50d	154	2057	5	411,4	0,526	12,9322%	0,0438222%
D.S.Ş., 293/38a	155	1400	3	411,7647059	0,529	13,1169%	0,0444524%
D.S.Ş., 293/44b	156	1403	3	412,6470588	0,532	13,3020%	0,0450834%
D.Ş.S., 281/22b	157	1742	4	414,7619048	0,536	13,4880%	0,0457168%
D.Ş.S., 281/22a	158	1758	4	418,5714286	0,539	13,6758%	0,0463547%
D.Ş.S., 308/12a	159	1457	3	428,5294118	0,543	13,8680%	0,0470031%
D.Ş.S., 281/30a	160	2165	5	433	0,546	14,0623%	0,0476626%
D.Ş.S., 281/42b	161	1864	4	443,8095238	0,549	14,2613%	0,0483338%
D.Ş.S., 293/8a	162	1896	4	451,4285714	0,553	14,4638%	0,0490191%
D.Ş.S., 281/40a	163	2341	5	468,2	0,556	14,6739%	0,0497231%
D.Ş.S., 281/68a	164	1594	3	468,8235294	0,560	14,8842%	0,0504403%
D.Ş.S., 281/26a	165	2417	5	483,4	0,563	15,1010%	0,0511692%
D.Ş.S., 293/7a	166	2432	5	486,4	0,567	15,3192%	0,0519116%
D.Ş.S., 280/41b	167	877	1	487,2222222	0,570	15,5377%	0,0526569%
D.Ş.S., 293/5b	168	880	1	488,8888889	0,573	15,7571%	0,0534041%
D.Ş.S., 280/210c	169	1273	2	489,6153846	0,577	15,9767%	0,0541531%
D.Ş.S., 353/76b	170	1692	3	497,6470588	0,580	16,1999%	0,0549089%
D.Ş.S., 293/5c	171	1698	3	499,4117647	0,584	16,4239%	0,0556721%

D.Ş.S., 308/6a	172	1740	3	511,7647059	0,587	16,6535%	0,0564461%
D.Ş.S., 281/27c	173	1337	2	514,2307692	0,590	16,8842%	0,0572315%
D.Ş.S., 281/9b	174	3008,5	6	518,7068966	0,594	17,1168%	0,0580222%
D.Ş.S., 280/169a	175	2638	5	527,6	0,597	17,3535%	0,0588231%
D.Ş.S., 377/44b	176	1828	3	537,6470588	0,601	17,5947%	0,0596386%
D.Ş.S., 293/44c	177	2726	5	545,2	0,604	17,8392%	0,0604675%
D.Ş.S., 308/170	178	3197	6	551,2068966	0,608	18,0865%	0,0613067%
D.Ş.S., 281/29b	179	1880	3	552,9411765	0,611	18,3345%	0,0621519%
D.Ş.S., 293/29a	180	1000	1	555,5555556	0,614	18,5837%	0,0630005%
D.Ş.S., 293/37c	181	1459	2	561,1538462	0,618	18,8355%	0,0638553%
D.Ş.S., 281/21b	182	1460	2	561,5384615	0,621	19,0874%	0,0647147%
D.Ş.S., 293/23b	183	1912	3	562,3529412	0,625	19,3396%	0,0655750%
D.Ş.S., 293/56c	184	4212	8	569,1891892	0,628	19,5949%	0,0664412%
D.Ş.S., 281/42a	185	3354	6	578,2758621	0,631	19,8543%	0,0673196%
D.Ş.S., 377/21	186	7200	14	590,1639344	0,635	20,1191%	0,0682140%
D.Ş.S., 308/112b	187	2018	3	593,5294118	0,638	20,3853%	0,0691201%
D.Ş.S., 293/50a	188	1563	2	601,1538462	0,642	20,6550%	0,0700346%
D.Ş.S., 280/190a	189	1580	2	607,6923077	0,645	20,9276%	0,0709599%
D.Ş.S., 293/32d	190	3052	5	610,4	0,648	21,2014%	0,0718924%
D.Ş.S., 281/91c	191	2580	4	614,2857143	0,652	21,4769%	0,0728299%
D.Ş.S., 281/20c	192	6181,5	11	630,7653061	0,655	21,7599%	0,0737829%
D.Ş.S., 281/84a	193	1682	2	646,9230769	0,659	22,0501%	0,0747610%
D.Ş.S., 293/23a	194	3877	6	668,4482759	0,662	22,3499%	0,0757679%
D.Ş.S., 281/29c	195	3382	5	676,4	0,666	22,6533%	0,0767973%
D.Ş.S., 280/236a	196	2857	4	680,2380952	0,669	22,9585%	0,0778358%
D.Ş.S., 308/153a	197	2328	3	684,7058824	0,672	23,2656%	0,0788806%
D.Ş.S., 308/132b	198	5355	8	723,6486486	0,676	23,5902%	0,0799587%
D.Ş.S., 281/12b	199	4210	6	725,862069	0,679	23,9158%	0,0810683%
D.Ş.S., 281/74b	200	2571	3	756,1764706	0,683	24,2550%	0,0822028%
D.Ş.S., 293/44a	201	762	0	762	0,686	24,5968%	0,0833649%
D.Ş.S., 281/30b	202	4430	6	763,7931034	0,689	24,9394%	0,0845329%
D.Ş.S., 293/67b	203	2598	3	764,1176471	0,693	25,2822%	0,0857025%
D.Ş.S., 281/21c	204	1386	1	770	0,696	25,6276%	0,0868768%
D.Ş.S., 353/68a	205	3886	5	777,2	0,700	25,9762%	0,0880612%
D.Ş.S., 293/57c	206	2044	2	786,1538462	0,703	26,3289%	0,0892579%
D.Ş.S., 293/55c	207	2675	3	786,7647059	0,706	26,6818%	0,0904619%
D.Ş.S., 293/24c	208	3319	4	790,2380952	0,710	27,0363%	0,0916691%
D.Ş.S., 308/159b	209	800	0	800	0,713	27,3951%	0,0928864%
D.Ş.S., 377/35	210	3404	4	810,4761905	0,717	27,7587%	0,0941192%
D.Ş.S., 281/84d	211	3408	4	811,4285714	0,720	28,1227%	0,0953607%
D.Ş.S., 281/23a	212	1485	1	825	0,724	28,4928%	0,0966134%
D.Ş.S., 280/168b	213	2153	2	828,0769231	0,727	28,8642%	0,0978788%
D.Ş.S., 280/116b	214	3478	4	828,0952381	0,730	29,2357%	0,0991466%
D.Ş.S., 377/131	215	4951	6	853,6206897	0,734	29,6186%	0,1004339%
D.Ş.S., 281/66d	216	2919	3	858,5294118	0,737	30,0037%	0,1017445%
D.Ş.S., 280/208a	217	4981	6	858,7931034	0,741	30,3889%	0,1030591%

OSMANLI DÖNEMİ SERVET EŞİTSİZLİĞİNİN/ADALETSİZLİĞİNİN TESPİTİNDE
TEREKE KAYITLARININ İHTİVA ETTİĞİ ÖNEM
(OTAM, 57/Bahar 2025)

49

D.S.Ş., 293/50e	218	3617	4	861,1904762	0,744	30,7752%	0,1043757%
D.S.Ş., 293/54d	219	6745	8	911,4864865	0,747	31,1841%	0,1057327%
D.Ş.S., 280/231b	220	3123,5	3	918,6764706	0,751	31,5962%	0,1071336%
D.Ş.S., 280/170a	221	3900	4	928,5714286	0,754	32,0127%	0,1085476%
D.Ş.S., 281/98a	222	4021	4	957,3809524	0,758	32,4422%	0,1099913%
D.Ş.S., 308/133	223	969	0	969	0,761	32,8768%	0,1114659%
D.Ş.S., 377/10	224	4860	5	972	0,765	33,3129%	0,1129517%
D.Ş.S., 280/234b	225	4097	4	975,4761905	0,768	33,7504%	0,1144425%
D.Ş.S., 281/9a	226	2546	2	979,2307692	0,771	34,1897%	0,1159388%
D.Ş.S., 280/242a	227	5848	6	1008,275862	0,775	34,6420%	0,1174602%
D.Ş.S., 281/54a	228	1860	1	1033,333333	0,778	35,1055%	0,1190230%
D.Ş.S., 377/126a	229	6194	6	1067,931034	0,782	35,5845%	0,1206315%
D.S.Ş., 293/20d	230	4586	4	1091,904762	0,785	36,0743%	0,1222848%
D.Ş.S., 281/4b	231	3728	3	1096,470588	0,788	36,5662%	0,1239600%
D.Ş.S., 281/30e	232	4675	4	1113,095238	0,792	37,0655%	0,1256513%
D.Ş.S., 308/152a	233	5567,5	5	1113,5	0,795	37,5650%	0,1273558%
D.Ş.S., 281/11a	234	4726	4	1125,238095	0,799	38,0697%	0,1290695%
D.Ş.S., 280/166	235	3854	3	1133,529412	0,802	38,5782%	0,1307985%
D.Ş.S., 281/81a	236	3880	3	1141,176471	0,805	39,0901%	0,1325398%
D.Ş.S., 281/68c	237	2971	2	1142,692308	0,809	39,6027%	0,1342880%
D.S.Ş., 293/24b	238	3891	3	1144,411765	0,812	40,1160%	0,1360388%
D.S.Ş., 293/49d	239	1146	0	1146	0,816	40,6301%	0,1377921%
D.S.Ş., 293/23c	240	5740	5	1148	0,819	41,1451%	0,1395481%
D.S.Ş., 293/26d	241	3914	3	1151,176471	0,823	41,6615%	0,1413081%
D.Ş.S., 377/31	242	1254	0	1254	0,826	42,2240%	0,1431492%
D.Ş.S., 308/140a	243	5353	4	1274,52381	0,829	42,7957%	0,1450847%
D.S.Ş., 293/49c	244	9543	8	1289,594595	0,833	43,3742%	0,1470475%
D.Ş.S., 281/65c	245	5588	4	1330,47619	0,836	43,9710%	0,1490531%
D.S.Ş., 293/32c	246	2450	1	1361,111111	0,840	44,5815%	0,1511135%
D.Ş.S., 280/25	247	1386	0	1386	0,843	45,2033%	0,1532164%
D.Ş.S., 281/60c	248	7083	5	1416,6	0,846	45,8387%	0,1553617%
D.S.Ş., 293/31c	249	4866	3	1431,176471	0,850	46,4807%	0,1575416%
D.Ş.S., 293/11a	250	2673	1	1485	0,853	47,1468%	0,1597739%
D.Ş.S., 281/77d	251	3870	2	1488,461538	0,857	47,8145%	0,1620500%
D.S.Ş., 293/13b	252	6368	4	1516,190476	0,860	48,4946%	0,1643500%
D.Ş.S., 353/66	253	2789	1	1549,444444	0,863	49,1897%	0,1666967%
D.Ş.S., 281/31c	254	4143	2	1593,461538	0,867	49,9044%	0,1691026%
D.Ş.S., 281/39a	255	5438	3	1599,411765	0,870	50,6219%	0,1715467%
D.Ş.S., 308/136	256	5474	3	1610	0,874	51,3441%	0,1740034%
D.Ş.S., 280/170b	257	5548	3	1631,764706	0,877	52,0761%	0,1764849%
D.Ş.S., 308/129b	258	5560	3	1635,294118	0,881	52,8096%	0,1789858%
D.Ş.S., 281/24c	259	4371	2	1681,153846	0,884	53,5637%	0,1815245%
D.S.Ş., 293/64c	260	4393	2	1689,615385	0,887	54,3217%	0,1841048%
D.Ş.S., 280/235	261	9939	6	1713,62069	0,891	55,0903%	0,1867099%
D.Ş.S., 280/202	262	8677	5	1735,4	0,894	55,8688%	0,1893500%
D.Ş.S., 280/135	263	5915	3	1739,705882	0,898	56,6492%	0,1920102%

D.S.Ş., 293/17	264	1768	0	1768	0,901	57,4423%	0,1946953%
D.Ş.S., 281/68b	265	6397	3	1881,470588	0,904	58,2862%	0,1974889%
D.Ş.S., 281/89a	266	3423	1	1901,666667	0,908	59,1393%	0,2003848%
D.Ş.S., 281/67c	267	6840	3	2011,764706	0,911	60,0417%	0,2033805%
D.Ş.S., 308/186b	268	6957	3	2046,176471	0,915	60,9595%	0,2064868%
D.Ş.S., 308/134b	269	2088,5	0	2088,5	0,918	61,8964%	0,2096518%
D.Ş.S., 281/64a	270	2140	0	2140	0,922	62,8563%	0,2128886%
D.Ş.S., 280/209a	271	5632	2	2166,153846	0,925	63,8280%	0,2161849%
D.Ş.S., 281/29a	272	9133	4	2174,52381	0,928	64,8034%	0,2195076%
D.Ş.S., 280/112a	273	2340	0	2340	0,932	65,8531%	0,2229634%
D.Ş.S., 281/90b	274	6241	2	2400,384615	0,935	66,9299%	0,2265921%
D.Ş.S., 280/234a	275	8259	3	2429,117647	0,939	68,0195%	0,2302890%
D.Ş.S., 281/40c	276	8433	3	2480,294118	0,942	69,1321%	0,2340471%
D.Ş.S., 281/8a	277	14413	6	2485	0,945	70,2468%	0,2378479%
D.Ş.S., 308/185	278	10717	4	2551,666667	0,949	71,3914%	0,2417034%
D.Ş.S., 280/149	279	10984	4	2615,238095	0,952	72,5645%	0,2456586%
D.Ş.S., 281/51b	280	16155	6	2785,344828	0,956	73,8140%	0,2497926%
D.Ş.S., 308/130a	281	9729	3	2861,470588	0,959	75,0975%	0,2541152%
D.Ş.S., 308/151b	282	16083	5	3216,6	0,962	76,5404%	0,2587678%
D.Ş.S., 281/48c	283	6200	1	3444,444444	0,966	78,0855%	0,2638667%
D.Ş.S., 280/4a	284	15090	4	3592,857143	0,969	79,6972%	0,2692537%
D.Ş.S., 281/69a	285	32068	9	3910,731707	0,973	81,4514%	0,2749975%
D.Ş.S., 281/74e	286	3925	0	3925	0,976	83,2121%	0,2809957%
D.Ş.S., 281/58a	287	23635	6	4075	0,980	85,0400%	0,2871195%
D.Ş.S., 281/39b	288	4220	0	4220	0,983	86,9330%	0,2934692%
D.S.Ş., 293/16d	289	36930	9	4503,658537	0,986	88,9532%	0,3001470%
D.Ş.S., 280/184b	290	12430	2	4780,769231	0,990	91,0977%	0,3072541%
D.Ş.S., 281/42c	291	29249	5	5849,8	0,993	93,7218%	0,3153916%
D.Ş.S., 281/3c	292	22661	3	6665	0,997	96,7115%	0,3249715%
D.Ş.S., 297/23a	293	7331	0	7331	1,000	100,0000%	0,3356852%
		817134	1026	222929,1691			20,7539314%
				Toplam Alan (A+B)=	0,5		
				A alanı =	0,29		
				Gini Katsayısı =A/(A+B)=	0,58		